

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK: **SHAUN TAN**

De Australische schrijver en illustrator (45) ontving in 2011 de Astrid Lindgren Memorial Award én een Oscar voor een filmbewerking van een van zijn boeken. Bekend van 'De aankomst', 'Verhalen uit de binnenstad' en 'Cicade'.

'Ik heb weinig negatieve gevoelens bij de dood; ik zie hem meer als een gezelschap. Ook in mijn werk bekijk ik de dood veelal op een positieve manier: ons leven wint door onze sterfelijkheid veel aan waarde of betekenis. Mijn besef van eindigheid drijft me voort: er is niet zoveel tijd als ik graag zou denken en dat maakt dat al onze gedachten en handelingen er echt toe doen. Die gedachte jaagt me geen angst aan. Ik verkies eerder te denken dat dood zijn geen onbekende toestand is, maar iets waarmee ik vertrouwd ben, alsof ik eerder al dood ben geweest en het opnieuw zal zijn.'

'Ik ben opgegroeid op een gelukkige, veilige plek – in tegenstelling tot veel mensen in de wereld – zonder oorlog, ziekte of tegenslagen. Een bijna-doodervaring heb ik ook nog niet gehad, dat zou mijn manier van denken wellicht enorm beïnvloeden. Misschien is het makkelijker niet aan de dood te denken als je er grotendeels van geïsoleerd bent gebleven.'

'Ik vind het erg interessant om over de dood te praten met mijn dochter, die rond haar derde vragen begon te stellen als ze een dood insect vond. Het is sindsdien een belangrijk thema gebleven voor haar. Ik herinner me dat ik op die leeftijd soortgelijke gedachten had: het was me glashelder wat "dood" was en ik was de hele tijd bezig met speculeren over een hiernamaals, reïncarnatie en andere mogelijkheden.'

'Verzoening met de dood vind ik in natuurdocumentaires, als kind al, en nu nog steeds. Ze herinneren me aan de paradox van het leven, waar de dood een noodzakelijk deel van uitmaakt. Als iemand mijn gedachten over de dood heeft gevormd, is dat wellicht David Attenborough. Nachtentlang heb ik liggen piekeren over een leeuw die een babygazelle doodde... Wat had dat allemaal te betekenen? Het soort existentiële vragen dat iemand tot kunst drijft. Op gelijkaardige wijze heeft Darwin me op weg geholpen door de dood te kaderen als een essentieel onderdeel van evolutie.'

'Ook Cormac McCarthy's *De weg* heeft een diepe indruk op me gemaakt, omdat hij "dood" in een bredere betekenis plaatst, als een afsterven van onze hele omgeving, maar ook als een morele dood. Een dergelijk verlies van menselijkheid, empathie, mededogen, waardigheid, is een soort dood dat je kan overkomen zelfs als je in leven blijft.'

© JeRoen Murre

'Als iemand mijn gedachten over de dood heeft gevormd, is het David Attenborough. Natuurdocumentaires herinneren me aan de paradox van het leven, waar de dood een noodzakelijk deel van uitmaakt'

'Waarschijnlijk denk ik veel meer na over de dood zodra ik ga zitten om te schrijven of te schilderen. Schrijven trekt een kader rond de dingen, waardoor je een stap achteruit kan zetten en naar het grotere landschap kijken, wat onvermijdelijk leidt tot vragen over sterfelijkheid, dood en de vergankelijkheid van elke ervaring. Schilderen en schrijven zijn pogingen om dingen vast te leggen, ervaringen vast te houden, maar net door dat te doen wordt hun vluchtigheid des te acuter, schrijnender en verwarrender.'

'In mijn werk probeer ik de dood zo eerlijk mogelijk voor te stellen, zonder al te veel commentaar of interpretatie. Om het met Kurt Vonnegut te zeggen: "Zo gaat dat." De dood is in jeugdliteratuur niet delicaat dan in andere fictie; jongeren denken er net zo vaak en zo ernstig over na als oudere mensen. Dat geldt ook voor zelfdoding. Hoe je dat neerzet in een boek is altijd gevoelig en het verschilt ook per land. Een van mijn prentenboeken, dat in Korea werd uitgegeven, werd licht geredigeerd om een subtiele suggestie van zelfdoding te vermijden. En ook in de Verenigde Staten moeten bepaalde thema's omzichtig behandeld worden, waardoor het een tijd duurde

voor ik daar werd uitgegeven.'

'Natuurlijk is mijn werk een plaats waarin ik kan worden teruggevonden na mijn dood. Dat is een van de mooiste dingen aan boeken: ze blijven na de dood van hun auteur even levendig en vrolijk als tijdens zijn leven. Schilderkunst is ook zo'n sterke aanwezigheid; ik ben dol op de uitdrukking dat kunst "dineren met de doden" is. Die gedachte is tegelijkertijd realistisch en troostend: het maakt ons allemaal deel van een groter gesprek dat over de eeuwen heen loopt.'

'Hoe mijn eigen dood er moet uitzien? Pijnloos vooral. Met genoeg tijd om er bewust over na te denken én mijn bibliotheekboeken nog terug te brengen. Eeuwig leven lijkt me maar niets. Misschien begin ik, als jonge ouder, steeds meer te beseffen dat ik onvermijdelijk ouder word. De wereld behoort toe aan de volgende generatie en hoe graag ik ook zou zien hoe dat verloopt, mijn rol daarin heeft terecht een vervaldatum.'

Opgetekend door Gaea Schoeters